

Beslut

Datum 2024-10-02

Dnr 2023:8098

Sida **1 (16)**

Beslut

**efter kvalitetsgranskning av högstadiets undervisning om
kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer vid
Karstorpskolan i Lomma kommun**

Inledning

Skolinspektionen har med stöd av 26 kap. 19–20 §§ skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning på Karstorpskolan avseende undervisningens kvalitet utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer.

Granskningens syfte är att granska kvaliteten i de utvalda skolornas undervisning utifrån valda delar av kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer. Granskningen omfattar skolornas arbete med att bland annat förebygga och bemöta intolerans, förtryck och våld, till exempel rasism, sexism, homo- och transfobi samt hedersrelaterat våld och förtryck. Samtliga ämnen i högstadiet ingår i granskningen.

Skolinspektionen gör en samlad bedömning utifrån de kvalitetskriterier som tagits fram för granskningen (se bilaga 1). Om Skolinspektionen bedömer att ett utvecklingsarbete behövs för att höja verksamhetens kvalitet inom något område anges ett utvecklingsområde. En skriftlig redovisning av åtgärder begärs då också av huvudmannen. I bilaga 2 återfinns granskningens författningsstöd.

Skolinspektionen besökte Karstorpskolan den 27 augusti 2024. Besöket genomfördes av utredarna Susanne Lindberg Åkerberg och Robert Östberg.

Vid granskningsbesöket inhämtas information om såväl styrkor som utvecklingsområden inom verksamheten. Bedömningarna i detta beslut grundar sig på:

- Två gruppintervjuer med elever
- Två gruppintervjuer med lärare
- En digital intervju med rektorn
- Dokument som begärts in från huvudmannen och skolan.

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens tjänsteanteckning från besöket för faktakontroll.

De samlade iakttagelserna från de skolor som har ingått i granskningen kommer att presenteras i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. Rapporten är planerad att publiceras våren 2025 och utgör en del av Skolinspektionens regeringsuppdrag om att granska skolornas arbete med det nya kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer.

Beslut

Undervisningens bidrag utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer till att ge eleverna kunskaper om och förmåga att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön samt hedersrelaterat våld och förtryck

Karstorpskolan i Lomma kommun uppfyller de framtagna kvalitetskriterierna inom området i följande utsträckning:

Skolinspektionen bedömer att undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer **i hög utsträckning** utformas för att ge eleverna kunskaper om och förmåga att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön samt hedersrelaterat våld och förtryck.

Utifrån Skolinspektionens kvalitetskriterier har utredningen visat att verksamheten inom det granskade området fungerar väl.

Undervisningens bidrag utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer till att stärka elever i att göra medvetna och självständiga val såväl som att utveckla förståelse för egna och andras rättigheter

Karstorpskolan i Lomma kommun uppfyller de framtagna kvalitetskriterierna inom området i följande utsträckning:

Skolinspektionen bedömer att undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer **i hög utsträckning** utformas för att stärka elever i att göra medvetna och självständiga val såväl som att utveckla förståelse för egna och andras rättigheter.

Utifrån Skolinspektionens kvalitetskriterier har utredningen visat att verksamheten inom det granskade området fungerar väl.

Skolinspektionen avslutar härmed granskningen.

Skolinspektionens bedömning

Sammanfattning

Skolinspektionen bedömer att undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer i hög utsträckning utformas för att ge eleverna kunskaper om och förmåga att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön samt hedersrelaterat våld och förtryck.

Granskningen av återkommande, aktuell och fördjupad undervisning visar att undervisningen är återkommande i olika årskurser och elever har möjligheter till fördjupning inom kunskapsområdet. Undervisningen är uppdaterad med hänsyn till utvecklingen inom kunskapsområdet.

Granskningen av ämnesintegrerad undervisning visar att sexualitet, samtycke och relationer behandlas i flera olika ämnen samt att lärarna samordnar sin undervisning så att frågor kan belysas genom perspektiv från olika ämnen och ge eleverna en helhetsbild av kunskapsområdet.

Granskningen av kritiskt förhållningssätt och förmåga att fatta egna beslut visar att undervisningen ger eleverna såväl möjlighet att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön som till hedersrelaterat våld och förtryck. Vidare visar granskningen att eleverna får utveckla ett kritiskt förhållningssätt till hur relationer och sexualitet framställs i olika medier och sammanhang, bland annat pornografi. Undervisningen bidrar till att utveckla förmågan att leva sig in i och förstå andra människors situation och erfarenheter. Granskningen visar också att undervisningen förmedlar betydelsen av att sexualitet och relationer präglas av samtycke.

Skolinspektionen bedömer att undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer i hög utsträckning utformas för att stärka elever i att göra medvetna och självständiga val såväl som att utveckla förståelse för egna och andras rättigheter.

Granskningen av ett öppet förhållningssätt och tillitsfullt klassrumsklimat visar att undervisningen har ett innehåll som gör att alla elever oavsett könsidentitet och sexuell läggning känner sig inkluderade. Lärarna arbetar aktivt med former för undervisningen så att alla elever oavsett könstillhörighet ska vilja och våga reflektera och samtala. I sin undervisning utifrån kunskapsområdet synliggör och utmanar lärarna begränsande normer.

Granskningen av bemötande och insatser som hävdar de värden som läroplanen anger visar att lärarna arbetar med strategier för att främja god samvaro i klassrummet. Lärarna bemöter utspel för intolerans samt destruktiva jargonger bland eleverna samt fördjupar frågorna i undervisningen.

Granskningen av elevdelaktighet visar att undervisningen utgår från elevernas frågor, perspektiv och delaktighet om kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer.

Nedan framgår vad som ligger till grund för Skolinspektionens bedömning inom respektive område.

Undervisningens bidrag utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer till att ge eleverna kunskaper om och förmåga att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön samt hedersrelaterat våld och förtryck

Här bedöms:

- Återkommande, aktuell och fördjupad undervisning
- Ämnesintegrerad undervisning
- Kritiskt förhållningssätt och förmåga att fatta egna beslut

Återkommande, aktuell och fördjupad undervisning

Undervisningen är återkommande, relevant och fördjupande

Granskningen visar att undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer återkommer under alla år på högstadiet, att den är aktuell samt att eleverna ges möjligheter till fördjupning inom kunskapsområdet.

Lärare, elever och rektorn berättar vid intervjuer att eleverna får undervisning om sexualitet, samtycke och relationer under samtliga år på högstadiet, med en viss tyngdpunkt under vårterminen i årskurs 8 och under hela årskurs 9. Detta gäller i synnerhet när det kommer till fördjupande undervisningsinslag. Lärarna på skolan arbetar utifrån en övergripande planering för all undervisning under högstadiet. Rektorn och lärare uppger att rektorn gett lärarna i uppdrag att föra in de undervisningsinslag de avser genomföra inom ramen för kunskapsområdet i det övergripande planeringsdokumentet. Syftet med det är bland annat att säkerställa att elever får möta en undervisning om sexualitet, samtycke och relationer under högstadiets samtliga tre år.

Såväl lärare som elever ger flera exempel på hur kunskapsområdet återkommer samt fördjupas efterhand. Eleverna berättar exempelvis att områdena pornografi och samtycke blivit behandlat vid flera tillfällen under högstadiet, bland annat i ämnena biologi, samhällskunskap och svenska. Eleverna berättar också att de har läst en roman i ämnet svenska i årskurs 7 som de sedan arbetade vidare med i årskurs 8 och att arbetet då fördjupades genom att de problematiserade innehållet tillsammans med läraren. Lärarna beskriver att undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer i exempelvis ämnet idrott- och hälsa är jämnt fördelad över högstadiets samtliga årskurser, men att undervisningen fördjupas vartefter. Såväl lärare i samhällskunskap som i biologi berättar att de arbetar mer faktainriktat i årskurs 7 för att efterhand komma in på fördjupande områden där de även håller värdegrundsdiskussioner tillsammans med eleverna. I ämnet

samhällskunskap börjar läraren till exempel med att gå igenom fakta kring lagstiftningen när de ska arbeta med området lag och rätt. Därefter fördjupar läraren undervisningen i senare årskurser genom att arbeta mer med värdegrundsfrågor kopplat till de mänskliga rättigheterna.

Granskningen visar vidare att lärarna använder sig av annan kompetens för att fördjupa undervisningen. Eleverna får bland annat möta representanter från elevhälsan i undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer. Elever och lärare uppger till exempel att kuratorn samt skolsköterskan vid olika tillfällen deltagit i undervisningen kopplat till kunskapsområdet. Exempelvis har samtliga elever i årskurs 9 haft lektionspass tillsammans med kuratorn under de första veckorna på höstterminen. Under dessa pass fick eleverna ställa frågor om sexualitet, samtycke och relationer. Eleverna har även inom ramen för undervisningen exempelvis fått möta representanter från Riksförbundet för sexuell upplysning (RFSU) samt en föreläsare som berättade om hur det är att komma ut som homosexuell. Av intervjuerna framgår vidare att lärarna förbereder eleverna inför de olika besöken samt följer upp besöken efteråt.

Vidare framgår det av granskningen att undervisningen är uppdaterad och aktuell. Såväl lärare som elever beskriver att lärarna i sin undervisning både fångar upp aktuella samhällsfrågor och frågor som eleverna möter i sin vardag. Lärarna berättar bland annat att de till exempel i idrott och hälsa har lyft en specifik händelse där en känd tränare antastat en idrottsutövare, att de i svenska och samhällskunskap diskuterat aktuella sexualbrottsmål kopplade till samtyckeslagstiftningen samt att de i samhällskunskapen fångar upp frågor som är aktuella i nyhetsflödet kopplat till kunskapsområdet. I ämnet bild för läraren exempelvis också fortlöpande samtal med eleverna för att hålla sig uppdaterad om vad eleverna fångar upp på fritiden. Eleverna säger att lärarna undervisar om aktuella frågor och att läromedlen är uppdaterade.

Ämnesintegrerad undervisning

Undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer är samplanerad och ger eleverna en helhetsbild av kunskapsområdet

Granskningen visar att undervisningen om kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer tas upp i flera olika ämnen, och att lärarna samordnar sin undervisning så att de frågor som undervisningen tar upp kan belysas genom perspektiv från olika ämnen.

Lärarna berättar i intervjuer att de arbetar i ett gemensamt planeringsdokument, i vilket de skriver in de undervisningsaktiviteter de avser att genomföra kopplat till kunskapsområdet. Detta skapar en överskådlighet som leder till att ämnesövergripande samarbeten kring kunskapsområdet såväl planeras som uppstår mer spontant. Lärare ger vid intervjuer flera exempel på olika samarbeten inom kunskapsområdet. I ämnet samhällskunskap arbetade de till

exempel med samtycke i årskurs 8 samtidigt som de i ämnet biologi arbetade med människokroppen. I moderna språk har lärarna arbetat simultant med att se en specifik tv-serie översatt till sina respektive moderna språk. I ämnet svenska har läraren till exempel fångat upp mer faktatunga avsnitt i biologin och använt dessa som underlag för att hålla mer värdegrundsorienterade diskussioner. Av intervjuerna framgår vidare att skolan anordnat olika aktiviteter och arbetat med teman om sexualitet, samtycke och relationer, även om lärarna säger att fokus främst ligger på att integrera kunskapsområdet i ämnesundervisningen. Såväl lärarna som eleverna berättar emellertid att de nyligen haft några temadagar kopplade till sexualitet, samtycke och relationer där eleverna i årskurs 9 bland annat hade lektioner tillsammans med kuratorn. De såg då en film om kvinnlig könsstympning. Lärarna följde sedan upp denna specifika aktivitet, bland annat genom att eleverna inom ramen för svenskundervisningen arbetade med en skrivuppgift kopplad till filmen.

Kritiskt förhållningssätt och förmåga att fatta egna beslut

Undervisningen ger eleverna möjlighet att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön och till hedersproblematik

Granskningen visar att lärarna arbetar medvetet för att uppmuntra och utmana eleverna att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön samt hedersrelaterat våld och förtryck.

Såväl lärare som elever ger vid intervjuer flera exempel på att lärarna arbetar medvetet med att låta eleverna undersöka olika föreställningar om vad som är manligt och kvinnligt, och hur dessa kan påverka människors livsvillkor. Lärare i samhällskunskap berättar att de bland annat arbetar med föreställningar kopplat till manligt och kvinnligt när de behandlar området lag och rätt. Där för de till exempel diskussioner tillsammans med eleverna kring maktstrukturer i relation till sexualbrott och hur kvinnor kan bli orättvist bedömda i olika rättsfall kopplat till föreställningar om hur kvinnor bör klä sig. Även i ämnet idrott- och hälsa arbetar de med maktstrukturer kopplat till kön i samband med att de arbetar med kroppsideal och doping. I moderna språk arbetar de bland annat med föreställningar om manligt och kvinnligt i relation till synen på olika yrken. Exempelvis har de diskuterat varför det heter *brandman*. I ämnet bild är läraren också noggrann med att de bildanalyser eleverna får göra ska vara normmedvetna. Exempelvis har läraren fört diskussioner tillsammans med eleverna kring reklamfilmer om mensskydd och då lyft perspektivet att en kvinna, i stället för svag, skulle kunna porträtteras som hård och tuff trots att hon har mens.

Lärare och elever ger vid intervjuer flera exempel på hur lärarna på olika sätt behandlar hedersrelaterat våld och förtryck i undervisningen. Eleverna säger att de bland annat lyssnat på en podd som handlar om en kvinna som blir utsatt för

hedersrelaterat våld och att de därefter arbetade med skrivuppgifter kopplade till poddens innehåll. Eleverna uppger vidare att de nyligen sett en film som handlade om könsstämpning. Lärarna nämner också att de sett en film i ämnet svenska som tar upp hedersproblematik. I ämnet moderna språk har de haft diskussioner om tvångsgifte och i samband med det såg de en tv-serie om en muslimsk flicka som var hårt kontrollerad av sin familj och som inte själv fick bestämma vem hon skulle gifta sig med. I ämnena samhällskunskap och svenska kommer undervisningen in på olika uppmärksammade brottsmål kopplade till hedersrelaterat våld och förtryck när de arbetar med området lag och rätt. I ämnet kemi har undervisningen även lyft denna typ av frågor i samband med att de arbetat med syror och då diskuterat hur syror blivit använda för att vanställa människors ansikten.

Undervisningen ger möjligheter till ett kritiskt förhållningssätt till hur relationer och sexualitet framställs i olika medier och sammanhang

Av granskningen framgår att undervisningen ger eleverna möjlighet att utveckla ett kritiskt förhållningssätt till hur relationer och sexualitet framställs i olika medier och sammanhang, bland annat i pornografi.

I undervisningen i moderna språk har läraren diskuterat hur relationer och sexualitet framställs i tv-serier och olika musikvideos. Lärarna berättar att de i svenskundervisningen ofta lyfter frågor om normer kopplat till medier, exempelvis när de arbetar med identitet och könsnormer. Vidare får eleverna i ämnet svenska diskutera varför kvinnor oftast framställs passiva samtidigt som män gestaltas som aktiva inom pornografin. Bildläraren säger att hen tycker det är viktigt att hen som lärare hunnit etablera en relation till eleverna innan hen börjar arbeta med området pornografi. I ämnet biologi har lärare fört en diskussion tillsammans med eleverna om skillnaderna mellan romantik och pornografi.

Undervisningen bidrar till att utveckla förmågan att leva sig in i och förstå andra människors situation och erfarenheter samt betydelsen av samtycke

Granskningen visar att lärarna såväl arbetar med empati med andra människor som med samtycke och betydelsen av samtycke i relationer.

Elever säger i intervju att de exempelvis pratat om empati i samband med att de arbetade med området pornografi och att de då diskuterat huruvida det råder ett verkligt samtycke inom pornografin. Elever uppger även att när de läser litteratur som handlar om relationer pratar de ofta om hur olika individer känner i olika situationer. Exempelvis har de i samband med att de läste en roman diskuterat hur personer som blivit utsatta för mobbing upplever sådana situationer. Såväl eleverna som lärarna säger att de har haft en omfattande undervisning om samtycke i flera ämnen och i högstadiets samtliga årskurser. Lärarna berättar att de problematiserat nyanserna emellan ett ja och ett nej samt diskuterat specifika

situationer där någon part exempelvis ändrar sig. I ämnet biologi har de till exempel diskuterat vikten av att läsa av andra individers signaler och eleverna har även fått se en film som illustrerar samtycke. Eleverna har också på textilsløjden fått brodera på temat jämställdhet och samtycke.

Undervisningens bidrag utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer till att stärka elever i att göra medvetna och självständiga val såväl som att utveckla förståelse för egna och andras rättigheter

Här bedöms:

- Öppet förhållningssätt och tillitsfullt klassrumsklimat
- Bemötande och insatser som hävdar de värden som läroplanen anger
- Elevdelaktighet

Öppet förhållningssätt och tillitsfullt klassrumsklimat

Det finns medvetna strategier i undervisningen för att alla elever oavsett könsidentitet ska kunna reflektera och samtala

Granskningen visar att lärarna aktivt arbetar för att främja ett öppet och tillitsfullt klassrumsklimat, så att flickor och pojkar vill och vågar reflektera samt samtala.

Av intervjuer med lärare och elever framgår att lärarna på olika sätt anpassar sin undervisning utifrån innehåll och elevgrupp, där eleverna till exempel i vissa fall får arbeta i mindre grupper och vid andra tillfällen i helklass. Det framgår av intervjuerna att eleverna inom ramen för undervisningen får reflektera enligt strukturen enskilt, par och alla. Eleverna berättar att det råder ett gott samtalsklimat i klassrummet när de har undervisning om sexualitet, samtycke och relationer och att alla elever får utrymme att samtala och delta oavsett könstillhörighet. Av intervjuerna framgår att lärarna i samband med att de ska avhandla känsligare frågor ibland introducerar dessa frågor mer ingående. Elever berättar exempelvis att en lärare förberedde klassen på att en roman de skulle läsa handlade om könsstämpning och därför innehöll starka detaljer. Lärarna betonade då också att det inte var något fel om någon elev skulle bli känslomässigt berörd av innehållet.

Det finns arbetssätt i undervisningen för att främja god samvaro i klassrummet

Granskningen visar att lärarna i undervisningen har strategier och arbetssätt som sätter tydliga ramar för att få med sig eleverna och för att främja god samvaro och trygghet i klassrummet.

Av intervjuer med lärare och elever framkommer flera exempel på hur lärarna arbetar för att främja ett klassrumsklimat där eleverna får möjlighet att uttrycka sina åsikter samtidigt som lärarna markerar om någon elev uttrycker sig olämpligt. Såväl elever som lärare beskriver att lärarna upprätthåller tydliga ramar för undervisningen och lärarna betonar vikten av att vara tydliga ledare i klassrummet. Lärarna berättar att de arbetar för att eleverna ska respektera varandra och för att alla elever oavsett könstillhörighet ska få komma till tals. Eleverna säger att lärarna på skolan är seriösa, vilket smittar av sig på eleverna. Lärare tillåter även att laddade diskussioner äger rum. Lärarna berättar vid intervju att det är viktigt att även synliggöra kontroversiella åsikter, fast att alltid markera om någon elev passerar gränsen. Det framgår vidare av intervjuerna att lärarna vid behov anpassar sina arbetssätt efter vad undervisningen för tillfället handlar om. Elever och lärare berättar att det kan handla om att eleverna delas in i mindre grupper eller att lärarna ägnar tid i början av en lektion åt att introducera en fråga som är mer känslig.

Undervisningen synliggör och utmanar begränsande normer

Granskningen visar att lärarna i sin undervisning utifrån kunskapsområdet arbetar normmedvetet.

Av intervjuer med lärare och elever framkommer flera exempel på hur lärarna på olika sätt undervisar om begränsande normer som finns kopplade till manlighet respektive kvinnlighet. Lärarna behandlar även normer kopplade till könsidentitet samt sexualitet. Av granskningen framgår flera exempel där lärarna arbetar med normer, till exempel kopplat till sexualitet. I ämnet svenska har de i undervisningen exempelvis arbetat med uppgifter som handlat om att komma ut som homosexuell och i ämnet idrott- och hälsa har de arbetat med olika kroppsideal. Vidare har de i ämnet bild arbetat med hur normer blir bildsatta i reklam och eleverna har i samband med det fått diskutera hur bilder förstärker rådande samhällsnormer. Eleverna har även fått möta externa föreläsare inom ramen för undervisningen som bland annat föreläst om normer kopplat till sexualitet.

Bemötande och insatser som hävdar de värden som läroplanen anger

Det finns rutiner för att bemöta intolerans och värdegrundsfrågor fördjupas i undervisningen

Granskningen visar att lärarna bemöter intolerans och fördjupar värdegrundsfrågor i undervisningen tillsammans med eleverna.

Lärare och elever uppger vid intervju att lärarna aktivt bemöter intolerans och destruktiva jargonger. Eleverna säger att lärarna markerar när någon passerar gränsen och att det alltid blir konsekvenser. Eleverna exemplifierar med att skolan genomförde en särskild insats i en klass i årskurs 8 där de arbetade med

destruktiva maskulinitetsnormer på förekommen anledning. Lärarna och eleverna berättar vidare att lärarna inte accepterar när eleverna säger olämpliga saker på skoj, utan de bemöter även den typen av situationer genom att förklara för eleverna varför det är olämpligt.

Elevdelaktighet

Undervisningen utgår från elevernas frågor, perspektiv och delaktighet

Granskningen visar att eleverna får möjlighet att påverka upplägg av undervisningen samt komma med förslag på vad de ska arbeta med i undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer.

Av elevintervjuer framkommer att lärarna regelbundet ställer frågor till dem om vad de kan och vad de vill lära sig mer om. Exempelvis framkommer i intervjuerna att en lärare i moderna språk visar eleverna sin planering för att inhämta elevernas synpunkter. I ämnet bild fångar läraren upp elevernas inspel fortlöpande efterhand. I ämnet samhällskunskap får eleverna exempelvis sitta i grupper och skriva sina frågor om sexualitet, samtycke och relationer på större pappersark för att sedan sätta upp alla ark på tavlan och diskutera i helgrupp. Läraren tar sedan med sig elevernas önskemål i sin planering av undervisningen. Av intervjuerna framgår även att lärarna använder sig av anonyma frågelådor för att inhämta elevernas uppfattningar och intresseområden.

Mot bakgrund av ovanstående har Skolinspektionen gjort bedömningen att kvaliteten inom högstadiets undervisning om kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer är hög. Granskningen avslutas därmed.

På Skolinspektionens vägnar

Beslutet har fattats av Anna-Carin Kostic, beslutsfattare.

Föredragande i ärendet har varit utredare Robert Östberg. I den slutgiltiga handläggningen av ärendet har även utredarna Ewa Mölleryd och Susanne Lindberg Åkerberg deltagit.

Bilaga 1: Underlag för bedömning tematisk kvalitetsgranskning

Granskningens syfte

Syftet är att granska kvaliteten i de utvalda skolornas undervisning utifrån valda delar av kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer. I granskningen bedöms kvaliteten på undervisningen i förhållande till Skolinspektionens kvalitetskriterier.

Bedömningen görs i förhållande till de kvalitetskriterier Skolinspektionen satt upp i granskningen inom det granskade området, vilka är utformade i enlighet med forskning och beprövad erfarenhet. Inom granskat område bedöms om skolan uppfyller framtagna kvalitetskriterier i hög utsträckning, i flera delar men utvecklingsområden finns eller i låg utsträckning.

Frågeställning 1

I vilken utsträckning bidrar undervisningen utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer till att ge eleverna kunskaper om och förmåga att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön samt hedersrelaterat våld och förtryck?

Kvalitetskriterier

Återkommande, aktuell och fördjupad undervisning

Ämnesintegrerad undervisning

Kritiskt förhållningssätt och förmåga att fatta egna beslut

Frågeställning 2

I vilken utsträckning bidrar undervisningen utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer till att stärka elever i att göra medvetna och självständiga val såväl som att utveckla förståelse för egna och andras rättigheter?

Kvalitetskriterier

Öppet förhållningssätt och tillitsfullt klassrumsklimat

Bemötande och insatser som hävdar de värden som läroplanen anger

Elevdelaktighet

Bilaga 2: Författningsstöd

Skolinspektionens granskning ska avse den granskade verksamhetens kvalitet i förhållande till mål och andra riktlinjer.¹

Av skollagen framgår att utbildningen inom skolväsendet syftar till att barn och elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja alla barns och elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Utbildningen ska också förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på.² Utbildningen syftar också till att i samarbete med hemmen främja barns och elevers allsidiga personliga utveckling till aktiva, kreativa, kompetenta och ansvarskännande individer och medborgare.³

Utbildningen ska utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna som människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet samt solidaritet mellan människor.⁴ Att utbildningen ska förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och grundläggande demokratiska värderingar innebär att det måste finnas kunskap hos såväl lärare och annan personal som hos elever om vad dessa värderingar och rättigheter innebär och hur de kan förverkligas.⁵

Vad gäller elevhälsans roll framgår det av skollagen att den främst ska vara förebyggande och hälsofrämjande. Elevernas utveckling mot utbildningens mål ska stödjas. Elevhälsans arbete ska bedrivas på individ-, grupp- och skolenhetsnivå och ske i samverkan med lärare och övrig personal.⁶

Av läroplanens inledande delar framgår att skolan ska främja förståelse för andra människor och förmåga till inlevelse. Utbildningen ska präglas av öppenhet och respekt för människors olikheter. Det framgår vidare att alla tendenser till diskriminering eller kränkande behandling aktivt ska motverkas. Intolerans, förtryck och våld, till exempel rasism, sexism och hedersrelaterat våld och förtryck, ska förebyggas och bemötas med kunskap och aktiva insatser. Medvetenhet om det egna och delaktighet i det gemensamma kulturarvet ger en trygg identitet som är viktig att utveckla tillsammans med förmågan att förstå och leva sig in i andras villkor och värderingar.⁷

¹ 26 kap. 20 § skollagen (2010:800).

² 1 kap. 4 § skollagen.

³ 1 kap. 4 § skollagen.

⁴ 1 kap. 5 § skollagen.

⁵ Proposition 2009/10:165, *Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet*, s. 634.

⁶ 2 kap. 25 § skollagen.

⁷ Lgr 22 avsnitt 1, *Skolans värdegrund och uppdrag, Förståelse och medmännisklighet*.

Skolan ska vara öppen för skilda uppfattningar och uppmuntra att de förs fram. Den ska framhålla betydelsen av personliga ställningstaganden och ge möjligheter till sådana. Undervisningen ska vara saklig och allsidig. Alla som verkar i skolan ska hävda de grundläggande värden som anges i skollagen och i läroplanen och ta klart avstånd från det som strider mot dem.⁸

Skolan ska aktivt och medvetet främja elevernas lika rättigheter och möjligheter, oberoende av könstillhörighet. Skolan har också ett ansvar för att synliggöra och motverka könsmonster som begränsar elevernas lärande, val och utveckling. Hur skolan organiserar utbildningen, hur eleverna blir bemötta samt vilka krav och förväntningar som ställs på dem bidrar till att forma deras föreställningar om vad som är kvinnligt och manligt. Skolan ska därför organisera utbildningen så att eleverna möts och arbetar tillsammans samt prövar och utvecklar sin förmåga och sina intressen med samma möjligheter och på lika villkor oberoende av könstillhörighet.⁹

Det är inte tillräckligt att i undervisningen förmedla kunskap om grundläggande demokratiska värderingar. Undervisningen ska bedrivas i demokratiska arbetsformer och förbereda eleverna för att aktivt delta i samhällslivet. Den ska utveckla deras förmåga att ta ett personligt ansvar. Genom att delta i planering och utvärdering av den dagliga undervisningen och få välja kurser, ämnen, teman och aktiviteter, kan eleverna utveckla sin förmåga att utöva inflytande och ta ansvar.¹⁰

Skolan ska aktivt verka för jämställdhet. Skolan ska därmed gestalta och förmedla lika rättigheter, möjligheter och skyldigheter för flickor och pojkar, kvinnor och män. I enlighet med grundläggande värden ska skolan också främja interaktion mellan eleverna oberoende av könstillhörighet. Genom utbildningen ska eleverna utveckla en förståelse av hur olika föreställningar om vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors möjligheter. Skolan ska därigenom bidra till att eleverna utvecklar sin förmåga att kritiskt granska könsmonster och hur de kan begränsa människors livsval och livsvillkor. Skolan har ett ansvar för att eleverna återkommande under skolgången får möta frågor som rör sexualitet, samtycke och relationer. Utbildningen ska därigenom främja alla elevers hälsa och välbefinnande samt stärka deras förutsättningar att göra medvetna och självständiga val. Skolan ska bidra till att eleverna utvecklar förståelse för egna och andras rättigheter och förmedla betydelsen av att sexualitet och relationer präglas av samtycke. I utbildningen ska maktstrukturer kopplade till kön och hedersrelaterat våld och förtryck kritiskt granskas. Eleverna ska även ges

⁸ Lgr 22 avsnitt 1, *Skolans värdegrund och uppdrag, Saklighet och allsidighet.*

⁹ Lgr 22 avsnitt 1, *Skolans värdegrund och uppdrag, En likvärdig utbildning.*

¹⁰ Lgr 22 avsnitt 1, *Skolans värdegrund och uppdrag, Rättigheter och skyldigheter.*

möjlighet att utveckla ett kritiskt förhållningssätt till hur relationer och sexualitet framställs i olika medier och sammanhang, bland annat i pornografi.¹¹

I läroplanens andra del om övergripande mål och riktlinjer framgår att skolan aktivt och medvetet ska påverka och stimulera eleverna att omfatta vårt samhälles gemensamma värderingar och låta dem komma till uttryck i praktisk vardaglig handling i olika sammanhang.¹² Avseende skolans mål uttrycks bland annat följande. Att varje elev ska kunna göra och uttrycka medvetna etiska ställningstaganden grundade på kunskaper om mänskliga rättigheter och grundläggande demokratiska värderingar samt personliga erfarenheter. Att varje elev respekterar andra människors egenvärde samt deras kroppsliga och personliga integritet, tar avstånd från att människor utsätts för våld, förtryck, diskriminering och kränkande behandling samt medverkar till att hjälpa andra människor.¹³ Alla som arbetar i skolan ska i sin verksamhet bidra till att skolan präglas av jämställdhet och solidaritet mellan människor och att eleverna interagerar med varandra oberoende av könstillhörighet. Vidare ska alla som arbetar i skolan aktivt motverka diskriminering och kränkande behandling av individer eller grupper samt visa respekt för den enskilda individen och i det vardagliga arbetet utgå från ett demokratiskt och normmedvetet förhållningssätt.¹⁴

Läraren ska klargöra och med eleverna diskutera det svenska samhällets värdegrund och dess konsekvenser för det personliga handlandet. Vidare ska läraren öppet redovisa och diskutera skiljaktiga värderingar, uppfattningar och problem. Läraren ska synliggöra och med eleverna diskutera hur olika föreställningar om vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors möjligheter samt hur könsmonster kan begränsa egna livsval och livsvillkor. Undervisningen ska av läraren planeras och genomföras så att eleverna möts och arbetar tillsammans oberoende av könstillhörighet. Läraren ska tillsammans med eleverna utveckla regler för arbetet och samvaron i den egna gruppen.¹⁵

Skolan ansvarar för att varje elev efter genomgången grundskola kan använda sig av ett kritiskt tänkande och självständigt formulera ståndpunkter grundade på kunskaper och etiska överväganden samt har fått kunskaper inom området sexualitet, samtycke och relationer samt om hedersrelaterat våld och förtryck.¹⁶

Läraren ska ta hänsyn till varje enskild individs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande samt samverka med andra lärare i arbetet för att nå

¹¹ Lgr 22 avsnitt 1, *Skolans värdegrund och uppdrag, Skolans uppdrag.*

¹² Lgr 22, avsnitt 2.1 *Normer och värden.*

¹³ Lgr 22, avsnitt 2.1 *Normer och värden, Mål.*

¹⁴ Lgr 22, avsnitt 2.1 *Normer och värden, Riktlinjer.*

¹⁵ Lgr 22, avsnitt 2.1 *Normer och värden, Riktlinjer.*

¹⁶ Lgr 22, avsnitt 2.2 *Kunskaper, Mål.*

utbildningsmålen. Läraren ska också organisera och genomföra arbetet så att eleven får möjligheter till ämnesfördjupning, överblick och sammanhang samt får möjligheter att arbeta ämnesövergripande.¹⁷

Avseende elevernas ansvar och inflytande anges i läroplanen bland annat att läraren ska svara för att alla elever får ett reellt inflytande på arbetssätt, arbetsformer och undervisningens innehåll samt se till att detta inflytande ökar med stigande ålder och mognad. Läraren ska verka för att eleverna oberoende av könstillhörighet får ett lika stort inflytande över och utrymme i undervisningen och även planera och utvärdera undervisningen tillsammans med eleverna.¹⁸

Vad gäller rektorns ansvar framgår av läroplanen att rektor har inom givna ramar ett särskilt ansvar för att kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt kunskaper om hedersrelaterat våld och förtryck behandlas återkommande i utbildningen.¹⁹

Läroplanen innehåller kursplaner för varje ämne.²⁰ Kursplanerna består av syfte och centralt innehåll samt kompletteras av betygskriterier eller kriterier för bedömning.

¹⁷ Lgr 22, avsnitt 2.2 *Kunskaper Riktlinjer*.

¹⁸ Lgr 22, avsnitt 2.3 *Elevernas ansvar och inflytande, Riktlinjer*.

¹⁹ Lgr 22, avsnitt 2.8 *Rektorns ansvar*.

²⁰ Lgr 22, avsnitt 5. *Kursplaner*.